

(Continuare din pag. 1: Neagu Djuvara.)

"Totuși, diplomatul este funcționarul cel mai puțin plictisitor."

Foto: O. Ciupitu / © CR.

Noi plecam în străinătate să facem studii sau să vizităm și pe urmă ne întorceam în țară. Așa că în fiecare an stătem câte 3-4 luni în România, unde ne ocupam de bucățelele de moșie pe care le-am moștenit. Cum spuneam, în 1940 m-am întors în țară ca să fac serviciul militar. Mai aduag un mic lucru, ca să nu fie vreo minciună la mijloc: în tinerețea mea, să spunem între 17-20 de ani, am avut simpatii petru mișcarea legionară, ca foarte mulți din tinerii din epoca aceea; așa zice, cam jumătate din tineretul universitar era simpatizant al mișcării legionare. Pe mine, așa putea spune, m-a scăpat Dumnezeu, pentru că, fiind în străinătate, n-am apucat să fiu înregimentat, iar, întors în țară în '40, am fost luat la armată. Deci mi-am făcut serviciul militar în '40-'41. Nici n-am terminat serviciul militar, că m-am dus pe front din prima zi. Elev ofițer de infanterie, m-am găsit pe Prut în ziua de 22 iunie '41. Am făcut, cu regimentul meu, toată campania din Basarabia și Transnistria, până la Odesa. Am fost rănit, nu grav, iarăși m-a scăpat Dumnezeu, în momentul când regimentul meu a fost, literalmente, nu decimat, că decimat înseamnă că moare unul din 10, pe când la noi au fost 9 din 10 care au fost răniți sau au murit. Și pentru că regimentul a fost readus la București ca să fie refăcut, timp de aproape 2 ani am fost ofițer instructor la "6 Mihai Viteazul", la București. Acolo, iarăși o întâmplare extraordinară: un prieten, care avea un post deja important la Ministerul de Externe, a întâlnit-o pe nevastă-mea și i-a spus: "Uite, este un concurs la Ministerul de Externe, de ce nu se prezintă Neagu la Ministerul de Externe?" Asta era în primăvara '43. Eu nu aveam intenția să mă fac diplomat, mai întâi pentru că aveam în familia mea apropiată pe bunicul meu și pe fratele tatii care fuseseră amândoi miniștri plenipotențiar sau ambasadori și care "defăimaseră" meseria asta, spunând că nu ajung la pozitia asta decât "outsideri", oameni politici...

Deci eu nu aveam intenția să ajung diplomat, dar deodată mi-am zis: pierdem războiul, o să mi se ia și bucățica de moșie pe care o aveam și prin care speram să ajung să fac un doctorat în istorie... Hai să mă fac funcționar! Totuși diplomatul este funcționarul cel mai puțin plictisitor. Și cu o învoire dificilă de la colonelul meu, care nu mă suferea, am avut 2 zile concediu, zilele de Paști, ca în loc să stau să tai câinilor frunză la regiment, să pot să citesc o carte, că nu mai citisem de 3 ani. Am trecut concursul și același prieten, care era Camil Demetrescu, care va fi un erou al rezistenței române, 16 ani de închisoare, dintre care 6 în "solitary confaimer", un om admirabil, care era la direcțiunea "Cifruului și cabinetului" și care avea oarecum un fel de monopol față de Statul Major, de a putea demobiliza, fără ca să știu eu sau să mi se

spună, m-am trezit într-o bună zi că sunt desconcentrat și mi s-a spus să mă duc la Ministerul de Externe. Și așa am ajuns eu la Ministerul de Externe, prin iunie sau iulie 1943.

Și micul grup care tocmai făcea politică în dosul ministului de externe, Mihai Antonescu, adică oamenii lui Grigore Niculescu-Buzești, Victor Rădulescu-Pogoneanu, Camil Demetrescu ș.a.m.d., m-au cooptat, având încredere în mine, și deci am fost unul din cei 3-4 care descifram și telegramele care nu se dădeau secretarului general și ministrului, adică telegramele cu toți cei care făceau negocieri în numele grupului partidelor: Maniu, Brătianu, Titel Petrescu, cu binecuvântarea Regelui, să-i zicem "Grupul de la Buftea", care în timpul nopții, acești "complotiști", ca să le zicem așa, se întâlneau.

Și datorită acestor legături cu ei, m-au desemnat ca curier, în mijlocul lunii august '44, când lucrurile începuseră să meargă prost. Și în momentul mării ofensive sovietice din Moldova, când s-a spart frontul din Moldova, Mihai Antonescu și guvernul de atunci s-au trezit că trebuia să răspundă propunerilor sovietice și deci curierul care pleacă la Stockholm și la Ancara să fie cineva în care Mihai Antonescu să aibe încredere. Din fericire a avut încredere în mine, căci mă văzuse de 2-3-4 ori. Și am rămas desemnat să plec pe ziua de 23 august.

"Ori eu eram, verbal, însărcinat să-i spun ministrului nostru, Frederic Nanu, să reia negocierile cu madam Kollontay."

Foto: O. Ciupitu / © CR.

Și am plecat. L-am văzut pe Mihai Antonescu, cred că sunt ultima persoană primită de el în noaptea de 22-23 august '44. În dimineața de 23 august am plecat la Berlin. La Berlin nu m-a așteptat nimeni, că nu sosise telegrama, sau, mă rog, nu știu care a fost motivul. Ambasada era evacuată la vreo 70 de km. de Berlin... A fost un moment absolut dramatic, când am crezut, cu gemantanele mele de curier, că n-o să am nici unde să dorm și n-o să pot a doua zi să plec la Stockholm. Ori eu eram, verbal, însărcinat să-i spun ministrului nostru la Stockholm, Frederic Nanu, să reia negocierile cu madam Kolontay. Și aici vreau să dezmint niște amănunte care se vehiculează, căci chiar eu am citit câteodată în cărți de istorie cum că Djuvara a fost trimis la Stockholm ca să semneze armistițiul. Nici vorbă! Guvernul lui Antonescu nu răspunsese la ultimile propuneri ale sovieticilor. Și culmea este că bietul mareșal și Mihai Antonescu, când au fost în proces, am auzit după bandă, mareșalul Antonescu a fost întrebat: "Ce-i cu telegrama care trebuia să vină de la Stockholm?" Nu trebuia să vină nici o telegramă de la Stockholm pe linia ministrului țării. Că a venit o telegramă de la George Duca? Dar aia nu avea legătură cu un nou răspuns al sovieticilor. Adică, aici cred că în mintea mareșalului a fost o confuzie: și-a închipuit că sovieticii vor accepta să facă noi concesii. Ori ei făcuseră ultimile la data de, mi se pare, la începutul lui mai și pe ziua de 2 iunie, acel Camil Demetrescu,

acum curier la Stockholm, a revenit cu aceste ultime propuneri sovietice. Deci a plecat de la Stockholm pe ziua de 30 mai și la 2 iunie le-a predat guvernului român. Ori de la 2 iunie '44 și până la 23 august sunt 2 luni și trei sferturi, guvernul român n-a răspuns. Prin urmare, când pe mine m-a trimis Mihai Antonescu acolo, a pus chiar o întrebare care m-a îngrozit: "Să fie întrebată doamna Kollontay dacă mai acceptă să negocieze." Nici măcar nu era sigur că sovieticii mai acceptă să negocieze pe aceleași condiții pe care le făcuseră cu 3 luni înainte! Deci de aceea a fost o improvizare totală, fiindcă vina este a guvernului român, care n-a răspuns. Nu mai spun că și în lunile care precedau ar fi putut să facă un gest... Marea teamă a Antoneștilor, care era nițel fondată, era că prezența germană era prea masivă la noi în țară și se temeau că dacă se face un gest către sovietici de depunerea armelor, cum făcuseră italienii, am fi fost ocupați imediat de armata germană. Aceasta era, într-adevăr, o temere justificată. Dar cu câteva săptămâni înainte de 23 august, germanii retrăseseră, mi se pare, 8 divizii de la noi din țară, ca să le trimită în Polonia, unde era pericolul militar mai mare. Așa că s-ar fi putut face ceva! În fine, să nu mai discutăm trecutul și să revenim la cazul meu. Deci m-am trezit la 24 august dimineața la Stockholm, eu neștiind că pe când eu eram în avion, în ajun, se petrecuse lovitura de la Palat și atunci, chiar în ziua de 24 a venit o telegramă de la București, a noului guvern, unde fostul meu șef de la externe, Niculescu-Buzești, devenise ministru de externe și deci Neagu Djuvara a fost numit secretar de legație la Stockholm și tot restul ambasadei rechemat, inclusiv ministrul. A rămas numai George Duca, fiul lui I. G. Duca, și cu mine, atâta tot, de unde erau vreo 30 de persoane la ambada, pentru că, în timpul războiului, Stockholm-ul, ca și Lisabona, Ancara și Berna erau puncte de contact posibile cu aliații. Așa am ajuns eu în Occident și nu mai m-am mutat de acolo fiindcă m-au lăsat timp de 3 ani în acest post fără importanță, câtă vreme a fost ministru de externe Tătărescu, cu toate că nici Duca, nici eu, nu eram de acord cu politica de colaboraționism pe care o ducea el. El nu s-a atins de noi pentru că noi nu reprezentam nici un pericol și nici un interes și probabil că avea un anumit respect pentru familiile noastre, care erau familii de liberali de 100 de ani. Deci ne-a lăsat la Stockholm până în septembrie 1947. Când am fost rechemat, calea normală de a pleca de la Stockholm era să trec prin Paris, căci nu erau încă stabilite legături directe între Suedia și România și la Paris am găsit o scrisoare, de la mama mea, venită printr-un curier, în care se spunea că: "Mai bine te faci hamal la Paris decât să te întorci în țară!" De altfel mă temeam să mă întorc în țară, căci eram implicat, în mod aberant, în procesul Maniu.

"Deci ne-a lăsat la Stockholm până în septembrie 1947."

Foto: O. Ciupitu / © CR.